

Asia: VN/12457/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaksi 2024 (YTS2024)

Luku 1. Johdanto

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

OSA 1: Kokonaisturvallisuuden toimintamalli

Luku 1. Johdanto

Toimenpanon seuranta on tärkeää ja auttaneet edistämään niin selkeitä tavoitteita kuin niitä hankalampia, muutoksessa olevien toimijoiden varautumista joista alueelliset toimijat mainittiin raportin alustuksessa. Strategiassa voisi vielä hieman enemmän kertoa miten pidetään huoli että strategia toteutuu ja miten se suhteutuu muihin normeihin. Nyt dokumentissa on lähinnä huomioitu jälkikäteisseuranta, ei varsinainen implementointi. Lisäksi, voisiko jälkikäteisseurantaa hyödyntää tehokkaammin tuomalla se esimerkiksi HVO-saataville?

1.1-1.2

Yksilöt on nostettu verrattain korkealle strategian alussa. Onko yksilöiden tukeminen ja johtaminen strategiassa hyvin kuvattu mm. kansalaisyhteiskunnan kautta vai tarvitseeko se vielä kattavampaa huomiota?

Luku 2. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

Luku 2. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot

2.1 Johtaminen

Huoltovarmuustoimijat, kuten HVO organisaatiot, tarvitsevat myös etukäteistiedon vakavien häiriöiden ja poikkeusolojen johtamis-rakenteista, käytännöistä, eskalaatiopisteistä ja resursseista. Mikäli nämä ovat tiedossa ennakkoon voidaan yhteistoimintaa myös harjoitella ennakkoon. Ennakkotietoa ja yhdessä harjoittelu on usein edellytys onnistumiselle kriiseissä.

Tiedonkulun osalta jää avoimeksi miten pidetään huoli että mahdollisista viranomaisjärjestelyistä on saatavilla tietoa.

2.2 Kansainvälinen ja EU-toiminta

EU tason varautuminen ja EU: sta tulevan lainsäädännön viitekehykset kansalliseen varautumiseen kannatettavia nostoja. Avoimeksi jää miten.

2.5 Talous, infrastruktuuri ja huoltovarmuus

Kappaleen alku on muotoiltu kiitettävän selkeäksi niin että HV-toiminta ja talous ja muu kriittinen toiminta järjestetään niin että sille riittää resursseja, eli hyvin selkeä. Tarkoittanee että HVK ja sen myötä HVO työ rahoitetaan jatkossakin. Ilmeisesti tarkoittaa myös että on jokin käsitys mikä on kriittistä toimintaa jotta lupaus voidaan toimeenpanna? Asia tulee täsmentää jossain muussa yhteydessä, esim: kukin hallinnonala vastaa kriittisen infrastruktuurin määrittelystä tms.

Elintarvikehuollon merkitys ja tarvittavat resurssit kuten tuotantopanokset, osaava työvoima, elintarvikevalvonta, vesihuolto ja kansalaisten omaehtoinen varautuminen on kirjattu tiivistii ja selkeästi. Kappaletta tulisi vielä täydentää energian saannin tärkeydellä, erityisesti sähkön osalta.

2.7 Kriisin henkinen sietokyky

Missä olisi oikea kohta avata poolitoiminta ja järjestöjen rooli henkisessä kriisinkestävyydessä?

Median vastuullinen rooli kriisien oikeaoppisessa raportoinnissa korostuu, ja voi hillitä esimerkiksi kansallisten väärinymmärryksiä ja ylimitoitettuja reaktioita. Vastaavasti epäonnistunut, sensaatiohakuinen tai jopa vihamielinen viestintä voi heikentää kansalaisten henkistä kriisinkestävyyttä.

Luku 3. Yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuvat uhkat

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

-

Luku 4. Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

Luku 4. Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen

4.3 Vaste

”Esimerkiksi tarvittaessa on kyettävä saattamaan voimaan valmiuslain nojalla myönnettävät lisätoimivaltuudet, joilla vahvennetaan toimijoiden kykyä toteuttaa tehtäviään.” Tätä kohtaa voisi vielä täydentää avaamalla kenen lisätoimivaltuuksista tai poikkeuksista tässä puhutaan.

Vasteesta puhuttaessa on hyvä että dokumentissa on huomioitu hajauttaminen ja monentaminen on myös osana tarvittavia toimenpiteitä.

Luku 5. Kokonaisturvallisuuden toimijat

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

Luku 5. Kokonaisturvallisuuden toimijat

5.1 Julkinen hallinto

Minkä tyyppisiin ongelmiin turvallisuuskomitea pystyy tarjoamaan apua ja minkä tyyppisiin ei? Ymmärrettävästi turvallisuuskomitea mielellään kerää ympäriltään tilannekuvaa mutta miten auttaa ratkaisemaan ongelmia tai tukee varautumista? Onko komitealla tällaista roolia joka näkyisi myös HVO-hon laajemmin, missä monesti painitaan ongelman ratkaisun kanssa. Vai tulisiko turvallisuuskomitea ensisijaisesti nähdä valtioneuvostoa tukevana foorumina?

5.2 Elinkeinoelämä

”Elinkeinoelämän rooli korostuu sellaisissa häiriötilanteissa, jotka vaikuttavat kansainvälisiin logistiikka- ja toimitusketjuihin tai joiden hallinta edellyttää niiden toimivuutta”. Täydentävänä kommenttina: yksityisen sektorin rooli korostuu myös kotimaan tuotannossa ja palveluissa.

Pitäisikö tässä kohtaa vielä avata tarkemmin HVO:n roolia, velvollisuuksia, mahdollisuuksia jne?

Ajatusta jatkaen:

Vesihuoltopooli ja vakuutusalan pooli on mainittu dokumentissa erikseen. Miksi osa poolitoiminnasta mainitaan ja osa ei? Eri lainsäädäntö, rooli, sattuma...? Onko käytännön tai periaatteen merkitystä työskentelylle? Poolitoiminnan tunnistaminen huoltovarmuuslainsäädännössä, normaaliolot, häiriöt ja poikkeusolot kattavammalla tavalla selkeyttäisi työtä.

Vastaavasti eri toimintojen ylläpito ja suunnitelmat niiden takana on kerrottu hyvin vaihtelevasti. Osa toiminnoista avataan selkeästi ja osa ei. Esimerkiksi yhteiskunnan toimivuuden ja turvallisuuden kannalta välttämättömien rahoitusmarkkinapalvelujen jatkuvuuden turvaaminen on tuotu selkeästi esille.

Olisiko tämä hyvä kohta avata enemmän järjestöjen roolia osana yhteiskuntaa ja HVO?

Luku 6. Kokonaisturvallisuuden tulevaisuus

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

-

OSA 2: Strategiset tehtävät

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse strategisen tehtävän numero ja nimi sekä nimeä osio (Päämäärä ja tavoitteet; Toiminta-ajatus; Toimijat).

2. Valtion ylimmän johdon päätöksenteon tukeminen ja toimintaedellytysten

turvaaminen

Päämäärä ja tavoitteet

Onko tilannekuvan ensisijainen tarkoitus palvella valtion ylintä johtoa, vai voidaanko sillä jotenkin tukea niitä toimijoita jotka tyypillisesti kohtaavat ongelmia kentällä, kuten elinkeinoelämä? Ennakoivalla ja oikea-aikaisella tiedolla voidaan mahdollisesti välttää suuremmat ongelmat ennen kuin ne edes muodostuvat ja voidaan tehokkaammin tarttua jo ilmenneisiin ongelmiin. monesti kriisin sattuessa mietitään mitä saa tehdä, mitä pitää tehdä ja kuka päättää.

8. Suomen ulkomaankaupan sujuvuuden varmistaminen

Päämäärä ja tavoitteet

” Ulkomaan kaupan sujuvuutta ja huoltovarmuuden turvaamista tuetaan osallistumalla aktiivisesti ja oikea-aikaisesti EU:n yhteisen kauppapolitiikan kehittämiseen ja toimeenpanoon sekä kumppanuuksien rakentamiseen. Suomi korostaa markkinalähtöistä, sääntöpohjaista ja avointa kauppapolitiikkaa, joka palvelee Suomen kaltaista pientä maata parhaiten. Laaja sopimuskumppanuusverkosto, joka pitää sisällään eri tyyppisiä EU-tason sopimuksia pienentää häiriötilanteissa riippuvuutta yhdestä tai harvasta toimijasta. Suomi turvaa ulkomaankaupan edellytykset ja erityisesti strategisten tuotteiden saatavuuden noudattaen EU:n yhteistä kauppapolitiikkaa koskevaa sääntelyä, tarvittaessa ulkomaankaupan edellytykset turvataan kansallisin toimin.” Kappale on selkeä ja kannatettava. Nykyinen muotoilu tukee vapaan kaupan mahdollistamista.

Mitä jos vapaa-kauppa ja markkinat eivät toimi tai toimivat Suomen edun vastaisesti? Näiden häiriötilanteiden tunnistaminen ja toiminta niissä tulisi myös huomioida. Kappaleessa on jäljempänä viittaus merikuljetusten vakuuttamiseen ja Huoltovarmuuskeskukseen jonka toiminta voi tarjota tähän vastetta mutta asiaa sopisi vielä selkeyttää ja onko olemassa myös muita toimia.

10. Kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittaminen

Toiminta-ajatus

Ulkomaisten joukkojen tukemisen yhteydessä mainitaan sairaanhoitokapasiteetin sovittaminen myös ulkomaalaisten joukkojen käyttöön. Samassa yhteydessä tulisi huomioida myös ulkomaisten joukkojen ruokailun yhteensovittaminen kansallisten ratkaisujen kanssa.

Toimijat

Joukkoja perustettaessa kasvaa PV:n ruokahuollon tarve merkittävästi, ja ruoalle kohdistuu erilaisia vaatimuksia kuin mitä normaaliolojen tuotteilla on. Tämä ruoan määrän ja vaatimusten muutos tulisi huomioida normaaliolojen suunnittelussa selkeämmin, jotta toiminnan ylös ajo voidaan tehdä hallitusti yhdessä teollisuuden kanssa.

21. Maahanmuuton prosessien turvaaminen

Päämäärä ja tavoitteet

”Toimivat maahanmuuttoprosessit ovat edellytys kansainvälisen työvoiman ja investointien saamiselle Suomeen sekä Suomen yritys- ja innovaatiotoiminnan kasvulle, tuottavuudelle ja kansainvälistymiselle samoin kuin väärinkäytösten ehkäisylle. Ulkomaisen työvoiman saatavuudella on keskeinen vaikutus myös Suomen huoltovarmuuteen.” Ulkomaisen työvoiman huomiointi myös huoltovarmuusasiana on kannatettava. Vastaava tavoite tulisi myös huomioida koulutuspoliittisissa linjauksissa, jotta esimerkiksi elintarvikealan osaajia on saatavilla jatkossakin.

26. Kemikaaliuhkiin varautuminen

Toimijat

Elintarviketurvallisuusviraston nykyinen nimi on Ruokavirasto

38. Jätehuollon turvaaminen

Toiminta-ajatus

”Häiriötilanteiden jätehuoltoa koskevalla sääntelyllä tullaan varautumaan muun muassa poikkeuksellisen suuren öljy- tai muun kemikaalivahingon ja säteily- ja ydinonnettomuuden

jätehuollon järjestämiseen, missä jätteen määrä ja/tai laatu vaarantaa jätehuollon toimintavarmuuden.” Sanamuoto "tullaan varautumaan", onko lainsäädäntö vielä tekemättä? Mikäli näin on niin on hyvä että asia on tunnistettu ja toivottavaa että asiaa edistetään.

” Mahdollistamalla tavanomaisesta ympäristölupamenettelystä poikkeaminen häiriötilanteessa

voitaisiin turvata mahdollisimman joustava ja nopea reagointi häiriötilanteissa syntyvien jätteiden vastaanottamiseksi ja käsittelemiseksi.” Kappaleesta voi saada sen käsityksen että toimenpiteet koskevat vain poikkeusoloja. Tarvitaan poikkeavia menettelyitä häiriötilanteissa, myös silloin kun poikkeusoloja ei ole julistettu.

41. Vesihuollon turvaaminen

Päämäärä ja tavoitteet

Elintarvikehuolto nostettu hyvin kolmen tärkeän joukkoon: kansalaisten välttämättömyyspalvelu, terveydenhuolto ja elintarviketeollisuus.

45. Elintarvike- ja päivittäistavara- ja huollon turvaaminen

Päämäärä ja tavoitteet

Elintarvikehuollon määrittelyä tulisi täydentää maininnalla ruokapalveluista, jotka ovat merkittävässä roolissa kansalaisten ruokahuollossa, ml. lakisääteiset ruokapalvelut, ja toiminta on myös järjestäytyneessä huoltovarmuusorganisaation piirissä pooliksi.

Kalatalous on nostettu tässä asiayhteydessä omana kokonaisuutena. Muita, kansallisen ruokahuollon kannalta merkittävämpiä tuotantosuuntia ei ole erikseen korostettu, joten kalatalouden nosto tässä yhteydessä jää epäselväksi ja irralliseksi.

Toiminta-ajatus

Alkutuotannon jatkuvuuden turvaaminen, elintarvike- ja rehuteollisuuden keskittyminen tärkeimpien perustuotteiden valmistukseen, raaka-aineiden käytön sekä tuotteiden jakelun ohjaaminen koordinoitusti ovat keinoja sopeutua mahdollisiin niukkenevien resurssien tilanteisiin”

Miten ohjausta suunnitellaan ja miten sitä harjoitellaan? Tavoitteita on myös tuettava konkreettisin toimin. Tämän hetkessä toiminnassa painottuu vapaa-ehtoisuus, jossa viranomaisten rooli eri tilanteissa ml. vakavat häiriöt ja poikkeusolot vaati kirkastamista. Poikkeusolojen toimivaltuuksien käyttöä tulisi harjoitella normaalioloissa hallinnon ja elinkeinoelämän kanssa.

Toimijat

Tulisiko toimijoiden listausta täydentää hyvinvointialueilla joiden rooli näkyy mm julkisissa ruokapalveluissa?

Yleiset kommentit strategialuonnokseen.

Kirjoita yleiset havaintosi strategialuonnoksesta.

ETL tulkitsee että strategia ei ole hallintoa velvoittava, mutta ohjaa työtä periaatetasolla. Lisäksi kyseessä on julkinen tiivistelmä siitä mitä on jo tehty.

Hyvä ja kannatettava työ. Miten pidetään huoli että strategia toteutuu?

Elintarviketeollisuuden kokonaisuus ja tarpeet hyvin huomioitu. Sisällön osalta kaippaa pientä täydennystä, mm energian saatavuuden osalta.

Dokumentti on strategiaksi aika pitkä. Dokumentissa on merkittäviä ala-kohtaisia eroja miten varautuminen on kirjattu tai järjestetty, eli joillain aloilla se kuvataan huomattavasti syvemmin kuin toisilla. Kaipaisin tasapainoisempaa ja selkeämpää HVO-roolitusta, esim. poolien osalta. Eli jos menee pitkäksi strategiaksi niin saa mennä läpi linjan pitkäksi mikäli se lisää toimijoiden ymmärrystä alansa varautumisesta ja poikkihallinnollista osaamista.

Dokumentissa puhutaan useammassa kohdassa raportoinnista, pääsääntöisesti niin että sillä tuetaan valtionjohtoa. Raportoinnin osalta voisi avata ja kehittää sen vastavuoroisuutta vielä enemmän.

Huoltovarmuustoimijat, kuten HVO organisaatiot, tarvitsevat myös etukäteistiedon vakavien häiriöiden ja poikkeusolojen johtamis-rakenteista, käytännöistä, eskalaatiopisteistä ja resursseista. Mikäli nämä ovat tiedossa ennakkoon voidaan yhteistoimintaa myös harjoitella ennakkoon. Ennakkotietoa ja yhdessä harjoittelu on usein edellytys onnistumiselle kriiseissä.

Komentointimahdollisuudesta kiittäen,

Mikko Käkelä

Elintarviketeollisuusliitto

Alaluusua Eero
Elintarviketeollisuusliitto ry